

Vabariigi Valitsuse määruse
„Kihnu laidude looduskaitseala moodustamine ja kaitse-eeskiri” eelnõu
SELETUSKIRI

1. Sissejuhatus

Looduskaitseaduse § 10 lõike 1 alusel on Vabariigi Valitsusel õigus võtta ala kaitse alla ning kehtestada ala kaitsekord. Käesoleva määrusega moodustatakse Pärnu lahe hoiuala, Sangelaidude kaitseala ja Sangelaiu viiherhülge püsielupaiga baasil Kihnu laidude looduskaitseala ning kehtestatakse alale uus kaitsekord. Kaitse-eeskirja muutmise on tinginud vajadus tagada paremini loodusdirektiivi I lisas nimetatud elupaigatüüpide ja II lisas nimetatud liikide ning linnudirektiivi I lisas nimetatud liikide kaitse.

Kavandatava Kihnu laidude looduskaitseala (edaspidi *kaitseala*) territoorium on olnud kogu ulatuses kaitse all Sangelaidude kaitsealana, viiherhülge Sangelaiu püsielupaigana ning Pärnu lahe hoiualana. Sangelaidude kaitseala on moodustatud Pärnu rajooni TSN TK 5. veebruari 1964. a otsusega nr 26 „Looduslikult kaunite kohtade, parkide, põliste puude, ja rändrahnude ja teiste kaitset vääriivate looduslike objektide säilitamine“. Viiherhülge püsielupaik on võetud kaitse alla keskkonnaministri 20. detsembri 2005. a määrusega nr 78 „Hallhülge ja viiherhülge püsielupaikade kaitse alla võtmine ja kaitse-eeskiri“. Pärnu lahe hoiuala on moodustatud Vabariigi Valitsuse 18. mai 2007. a määrusega nr 154 „Hoiualade kaitse alla võtmine Pärnu maakonnas“. Osaliselt asuvad kaitsealal Kihnu loodusala ja Pärnu lahe linnuala.

Kaitseala asub Pärnu maakonnas Kihnu vallas Linaküla külas ja vähesel määral ka Tõstamaa vallas Kastna külas, hõlmates Kihnu saarest põhjapoolse jäävad laiud¹ ja neid ümbritseva mereala.

Kaitseala kaitsereežiimi uuendamise vajaduse tingis praeguse kaitsekorra killustatus, samuti on kehtivad piirangud kohati ebaselged ja ebapiisavad. Vastavalt looduskaitseaduse § 91 lõikele 1 kehtib enne selle seaduse jõustumist kaitse alla võetud kaitsealade ja kaitstavate looduse üksikobjektide kaitsekord seni, kuni looduskaitseaduse alusel kehtestatakse uus kaitse-eeskiri. Seega ei võeta määrusega kaitse alla uut ala, vaid moodustatakse mitme looduskaitseobjekti baasil kaitseala. Kaitseala moodustamisega muudetakse ka kaitseala nime, kuna praegune nimi Sangelaid on mitme laiu ning neid ümbritseva mereala nimetamisel eksitav.

Vabariigi Valitsuse määruse eelnõu koostas Keskkonnaameti Pärnu-Viljandi regiooni kaitse planeerimise spetsialist Karel Kask (tel 447 7386), eksperthinnangu andis Mart Jüssi. Eelnõu nõuetekohast vormistust ja piirangute põhjendatust kontrollis Keskkonnaameti kaitse planeerimise peaspetsialist Taavi Tattar (tel 786 8371, taavi.tattar@keskkonnaamet.ee). Eelnõu õigusekspertiisi tegi Keskkonnaameti õigusosakonna jurist Madina Talu (tel 627 2181, madina.talu@keskkonnaamet.ee) ja keeleliselt toimetab Siiri Soidro (tel 5341 9456, siiri.soidro@tlu.ee).

2. Eelnõu sisu, piirangute ja kaitse alla võtmise põhjendus

2.1. Kaitse alla võtmise eesmärkide vastavus kaitse alla võtmise eeldustele

Vastavalt looduskaitseaduse §-le 7 on kaitseala kaitse alla võtmise eeldused järgmised: rahvusvahelisest lepingust tulenev kohustus kaitsta kaitsealal esinevaid Euroopas väärtustatud elupaigatüüpe – Euroopas väärtustatud elupaigatüüpidest asuvad kaitsealal veealused liivamadala

---

¹ Kihnu laidude kaitseala piiridesse jäävad Suura, Raudrava, Otsama rava, Sagura rava, Lies rava, Sillalaid (Sjöll-laid), Sangelaid (Sangõ, Sange), Umalaid, Pisselaid, Kaakalaid, Imutlaid, Iedikrava, Ültra laid, Liede küng, Luõmarava, Urgõ laid, Küll laid.

(1110) ja väikesaared ning laiud (1620); tüüpilisus – Lääne-Eestile tüüpiline laiumaastik; haruldus – sigimis- ja puhkeala II kaitsekategooria liigile viigerhüljes; ohustatus – elu- ja peatumispaik linnuliikidele, mille arvukust ohustab elupaikade hävimine või rikkumine.

Eelkõige on oluline säilitada kaitsealal terviklikku laiu ja rannikumere ökosüsteemi. Sellest tulenevalt on eraldi kaitse-eesmärgina sätestatud:

- 1) mere- ja rannikuelustiku elu- ja sigimispaikade kaitse, mille all mõeldakse soodsa seisundi tagamist kaitseala elustikule (sealhulgas ka liikidele ja väärtustele, mis kaitse alla ei kuulu);
- 2) laidude maastikuilme kaitse, mille all mõeldakse eelkõige Kihnu laidude säilitamist looduslikul kujul;
- 3) kaitse tagamine liikidele, mida Euroopa parlamendi ja nõukogu direktiiv 2009/147/EÜ loodusliku linnustiku kaitse kohta nimetab I lisas. Need liigid on hallhani (*Anser anser*), ristpart (*Tadorna tadorna*), rääkspart (*Anas strepera*), luitsnökk-part (*Anas clypeata*), tuttvart (*Aythya fuligula*), merivart (*Aythya marila*), hahk (*Somateria mollissima*), aul (*Clangula hyemalis*), mustvaeras (*Melanitta nigra*), tõmmuvaeras (*Melanitta fusca*), sõtkas (*Bucephala clangula*), rohukoskel (*Mergus serrator*), jääkoskel (*Mergus merganser*), väikekoskel (*Mergus albellus*), merikotkas (*Haliaeetus albicilla*), merisk (*Haematopus ostralegus*), liivatüll (*Charadrius hiaticula*), punajalg-tilder (*Tringa totanus*), naerukajakas (*Larus ridibundus*), kalakajakas (*Larus canus*), tõmmukajakas (*Larus fuscus*), jõgitiir (*Sterna hirundo*), randtiir (*Sterna paradisaea*), väketiir (*Sterna albifrons*), tutt-tiir (*Sterna sandvicensis*), alk (*Alca torda*), sooräts (*Asio flammeus*), võõt-põõsalind (*Sylvia nisoria*);
- 4) elupaikade kaitse, mida nõukogu direktiiv 92/43/EMÜ looduslike elupaikade ning loodusliku loomastiku ja taimestiku kaitse kohta nimetab I lisas. Need elupaigatüübid on veealused liivamadalad (1110 – sulgudes on siin ja edaspidi kaitstava elupaigatüübi koodinumber vastavalt Euroopa nõukogu direktiivi 92/43/EMÜ I lisale) ja väikesaared ning laiud (1620). Veealused liivamadalad on inventeeritud 2004. aastal mereelupaikade inventuuri käigus. Elupaigatüübi väikesaared ning laiud esinemine ei kajastu kaitse-eeskirja eelnõu tegemise ajal üheski inventuuris, kuid kõik kaitseala laiud vastavad Keskkonnaameti ekspertide hinnangul Natura 2000 elupaigatüüpide käsiraamatus nimetatud kriteeriumitele (elupaigakirjelduse ja alal esinevate tunnustaime- ja loomaliikide osas) ja on seetõttu kaitse-eesmärgina nimetatud;
- 5) nõukogu direktiivi 92/43/EMÜ II lisas nimetatud viigerhülge (*Phoca hispida*) kaitse. See on ühtlasi II kategooria kaitsealune liik. Viigerhülged on hakanud seda piirkonda vähem kasutama, ning seda olulisem on säilitada liigile sobivad elupaigad ja luua nende elutegevuseks sobivad tingimused.

Tabel 1. Kihnu laidude looduskaitseala kaitse-eesmärgiks olevad linnuliigid

Liik	Eeldus	Kaitsekate- goria Eestis	Punase raamatu kategooria	Linnudirektiivi lisa nr
Hallhani (<i>Anser anser</i>)	ohustatus	-****	ohulähedane	II
Ristpart (<i>Tadorna tadorna</i>)	ohustatus	III***	ohuväline	-
Rääkspart (<i>Anas strepera</i>)	ohustatus	-	ohuväline	II
Luitsnökk-part (<i>Anas clypeata</i>)	ohustatus	-	ohulähedane	II
Tuttvart (<i>Aythya fuligula</i>)	ohustatus	-	ohuväline	II
Merivart (<i>Aythya marila</i>)	ohustatus	II**	äärmiselt ohustatud	II
Hahk (<i>Somateria mollissima</i>)	ohustatus	-	ohulähedane	II
Aul (<i>Clangula hyemalis</i>)	ohustatus	-	Puuduliku andmestikuga	II
Mustvaeras (<i>Melanitta nigra</i>)	ohustatus	-	mittehinnatav	II
Tõmmuvaeras (<i>Melanitta fusca</i>)	ohustatus	III	ohuväline	II
Sõtkas (<i>Bucephala clangula</i>)	ohustatus	-	ohuväline	II
Rohukoskel (<i>Mergus serrator</i>)	ohustatus	-	ohuväline	II
Jääkoskel (<i>Mergus merganser</i>)	ohustatus	-	ohuväline	II
Väikekoskel (<i>Mergellus albellus</i>)	ohustatus	II	mittehinnatav	I

Merikotkas (<i>Haliaeetus albicilla</i>)	haruldus	I*	haruldane	I
Merisk (<i>Haematopus ostralegus</i>)	ohustatus	-	ohuväline	II
Liivatüll (<i>Charadrius hiaticula</i>)	ohustatus	III	ohulähedane	II
Punajalg-tilder (<i>Tringa totanus</i>)	ohustatus	III	ohuväline	II
Naerukajakas (<i>Larus ridibundus</i>)	ohustatus	-	ohuväline	II
Kalakajakas (<i>Larus canus</i>)	ohustatus	-	ohuväline	II
Tõmmukajakas (<i>Larus fuscus</i>)	ohustatus	II	ohustatud	II
Jõgitiir (<i>Sterna hirundo</i>)	ohustatus	III	ohuväline	I
Randtiir (<i>Sterna paradisaea</i>)	ohustatus	III	ohuväline	I
Väiketiir (<i>Sterna albifrons</i>)	ohustatus	III	ohulähedane	I
Tutt-tiir (<i>Sterna sandvicensis</i>)	ohustatus	II	ohuväline	I
Alk (<i>Alca torda</i>)	ohustatus	II	ohualdis	II
Sooräts (<i>Asio flammeus</i>)	ohustatus	II	ohustatud	I
Vööt-põõsalind (<i>Sylvia nisoria</i>)	ohustatus	III	ohuväline	I

Märkused:

*I kategooria liigid on liigid, kes on Eestis haruldased, esinevad väga piiratud alal, vähestes elupaikades, isoleeritult või väga hajusate asurkondadena ja/või liigid, kes on hävimisohus, kelle arvukus on inimtegevuse mõjul vähenenud, elupaigad ja kasvukohad rikutud kriitilise piirini ja väljasuremine Eesti looduses on ohutegurite toime jätkumisel väga tõenäoline

**II kategooria kaitse all on liigid, kes on ohustatud, kuna nende arvukus on väike või väheneb ning levik Eestis väheneb ülekasutamise, elupaikade hävimise või rikkumise tagajärjel ning liigid, kes võivad olemasolevate keskkonnategurite toime jätkumisel sattuda hävimisohu

***III kaitsekategooriasse arvatakse liigid, kelle arvukust ohustab elupaikade ja kasvukohtade hävimine või rikkumine ja kelle arvukus on vähenenud sedavõrd, et ohutegurite toime jätkumisel võivad nad sattuda ohustatud liikide hulka.

****Eestis kaitsealuste liikide hulka ei kuulu.

Vastavalt looduskaitseaduse §-le 7 on kaitseala kaitse alla võtmise eeldused ohustatus, haruldus, tüüpilisus, teaduslik, ajaloolis-kultuuriline, esteetiline väärtus või rahvusvahelistest lepingutest tulenev kohustus.

Kihnu laidude looduskaitseala kaitse all olemise eelduseks on alale eesmärgiks seatud väärtuste ohustatus ja haruldus, linnudirektiivist tulenev rahvusvaheline kohustus ja loodusdirektiivist tulenev rahvusvaheline kohustus:

- **Ohustatus** – alal esinevad järgmiste ohustatud linnuliikide pesitsusalad ja elupaigad (sh potentsiaalsed elupaigad) - hallhani (*Anser anser*), luitsnökk-part (*Anas clypeata*), merivart (*Aythya marila*), hahk (*Somateria mollissima*), tõmmuvaeras (*Melanitta fusca*), liivatüll (*Charadrius hiaticula*), tõmmukajakas (*Larus fuscus*), väiketiir (*Sterna albifrons*), alk (*Alca torda*), sooräts (*Asio flammeus*).

Hallhani asustab igasuguseid mageveekogusid ja nende kaldaid, põhjapiirkondades pesitseb ka rannikul ja väikesaartel. Pesitseb sageli üksikult, kuid heades pesitsuskohtades on seltsinguline pesitseja. Eestis on hallhani levinud põhiliselt Lääne-Eesti lahesoppide ja rannajärvede roostikes, samuti kogu Lääne-Eesti saarestikus. Viimase paarikümne aastaga on liik laiendanud oma leviala Pärnu lahe ja Kihnu ümbruse saartele. Hallhanede arvukus kasvas kuni 1990.-te aastate keskpaigani saavutades maksimumi 1500 paari. Praeguseks on pesitsevate hallhanede arv vähenenud enam kui

kaks korda (täpsemalt 2,3 korda) 600–700 paarini. (Roostikulindude kaitse tegevuskava eelnõu; Eesti Ornitoloogiaühing, 2013).

Luitsnökk-part on rannikul pesitsev haudelind, kelle arvukuseks Eestis hinnatakse 1000–1500 haudepaari. Luitsnökk-pardi arvukus on Eestis viimastel aastatel langenud (Eesti lindude staatus, pesitsusaegne ja talvine arvukus 2003–2008; Eesti Ornitoloogiaühing, 2009).

Merivart on Eestis haruldane haudelind merelistel väikestel laidudel, pesitsevate paaride suuruseks on hinnanguliselt 1–10 paari. Merivardi arvukus on viimastel aastatel tugevalt kahanenud (Eesti lindude staatus, pesitsusaegne ja talvine arvukus 2003–2008; Eesti Ornitoloogiaühing, 2009).

Hahk on kahaneva arvukusega väikesearvuline haudelind meresaartel ning laidudel. Inimtegevuse tagajärjel on hahk arvukus kiiresti kahanenud nii Eestis kui mujal Euroopas. Hinnanguliselt on Eestis 3000–7000 haudepaari. Viimastel aastatel on liigi arvukus oluliselt vähenenud (Eesti lindude staatus, pesitsusaegne ja talvine arvukus 2003–2008; Eesti Ornitoloogiaühing, 2009).

Tõmmuvaeras on Eesti rannikul harv haudelind, aga tavaline läbirändaja. Hinnanguliselt on Eestis 400–700 tõmmuvaerase haudepaari. Viimastel aastatel on liigi arvukus Eestis kasvanud (Eesti lindude staatus, pesitsusaegne ja talvine arvukus 2003–2008; Eesti Ornitoloogiaühing, 2009).

Liivatüll on Eesti mererandades üldlevinud haudelind, kelle arvukus on viimastel aastatel kahanenud (hinnanguliselt 1000–2000 pesitsevat paari). Liivatüll pesitseb liival või kiviklibul rannikute ääres ja harvem ka kruusaakudes. Viimastel aastatel on liivatüll arvukus Eestis märkimisväärselt langenud (Eesti lindude staatus, pesitsusaegne ja talvine arvukus 2003–2008; Eesti Ornitoloogiaühing, 2009).

Tõmmukajakas on meil harv haudelind kaugematel avamerelistel väikesaartel. Hinnanguliselt on Eestis 50–100 tõmmukajaka haudepaari. Viimastel aastatel on tõmmukajaka arvukus Eestis vähenenud (Eesti lindude staatus, pesitsusaegne ja talvine arvukus 2003–2008; Eesti Ornitoloogiaühing, 2009).

Väiketiir on Eesti rannikul ja laidudel pesitsev harv haudelind, hinnanguliselt 400–700 paari. Viimastel aastatel on väiketiirude arvukus Eestis kasvanud (Eesti lindude staatus, pesitsusaegne ja talvine arvukus 2003–2008; Eesti Ornitoloogiaühing, 2009).

Alk on Eestis avamerel sage läbirändaja ja talvitaja, väikesaartel ka väga harv pesitseja (hinnanguliselt 1–10 pesitsevat paari). Alk pesitseb kivistel rannakaljudel ja kaldapealsetel, kus moodustab liigisiseseid kolooniaid või ka segakolooniaid tirkidega. Kaldajärsakuid nad väldivad. Läänemerel pesitsevad nad isegi madalatel kaljusaartel ja Põhja-Eesti saartel kivirahnude vahel. Läänemerel pesitseb ta üldiselt väikeste seltsingutena avamere laidudel. Viimastel aastatel on liigi arvukus Eestis püsinud stabiilsena (Eesti lindude staatus, pesitsusaegne ja talvine arvukus 2003–2008; Eesti Ornitoloogiaühing, 2009).

Sooräts on haruldane, peamiselt Lääne- ja Põhja-Eesti haudelind (hinnanguliselt 10–300 paari). Pesitseb peamiselt soodes, rannaniitudel, luhtadel, harvem ka niisketel põldudel. Liigi lemmikpaigad on kadakased rannaniidud ja väikesaared. Liigi arvukus on viimastel aastatel tugevasti kõikunud, kuid ilma kindla suunata (Eesti lindude staatus, pesitsusaegne ja talvine arvukus 2003–2008; Eesti Ornitoloogiaühing, 2009).

Suurim ohutegur nimetatud liikide arvukuse ja elupaikade vähenemiseks või kadumiseks kaitsealal on elupaikade hävimine inimtegevuse tagajärjel ning lindude häirimine pesitsus- ja rändeperioodil.

- **Haruldus** – sigimis- ja puhkeala II kaitsekategooria liigile viigerhüljes ning elupaik I kategooria kaitsealusele linnuliigile merikotkas.

Viigerhüljes asustab põhja poolkera ookeanide jäätuvaid meresid. Viigerhülge arvukust kogu maailmas hinnatakse 5–7 miljonile isendile. Viigerhülge arvukus Läänemeres vähenes XX sajandil inimtegevuse tulemusel kuni 95%. 2003. aasta loenduste põhjal on Läänemere asurkonna suuruseks hinnatud 5300–5500 isendit. Hülged on meres vabalt elavad loomad ja seetõttu võib neid kohata kogu teadaoleval levialal, kuid leviala piires moodustuvad eristatavad puhke- ja toitumisalad. Viigril on puhkepaikade suhtes väga valivad ja seetõttu on sellele liigile sobivaid elupaiku Eesti rannikul väga vähe. Lääne-Eesti viigrite suvised asualad jäävad Väinamere ja Kihnu madalike piirkonda, kust hülged teevad toitumisretki sügavamatesse vetesse Soome lahe suudmes ja Liivi lahel (Tegevuskava Läänemere viigerhülge (*Phoca hispida botnica*) kaitseks Eesti rannikul aastatel 2006-2010; M. Jüssi, I. Jüssi, R. Mür, 2004).

Merikotkas on Põhja-, Kesk- ja Ida-Euroopa riikides pesitsev liik, kelle arvukus langes oluliselt Läänemere ümbruses 19. sajandi teises pooles ja 20. sajandi alguses vaenamise ning 20. sajandi keskpaigas kloororgaaniliste ühendite kasutamise tõttu. Alates 1957. aastast rakendatud kaitsemeetmetele on tänaseks liigi arvukus küll taas hakanud tõusma, olles Kotkaklubi hinnangul jõudnud 220–250 paarini, kuid jätkuvalt ei saa seda lugeda sellele liigile soodsaks seisundiks (Liigi tegevuskava eelnõu; R. Nellis, 2013).

- **Linnudirektiivist tulenev rahvusvaheline kohustus** – linnudirektiivi eesmärk on kaitsta kõiki linde tapmise ja püüdmise eest, piirata lindude küttimist ja nendega (samuti nende kehaosade ning neist valmistatud esemetega) kaubitsemist. Direktiiv teeb kohustuslikuks moodustada üle-euroopaliselt ohustatud liikide ja rändliikide elupaikade kaitseks spetsiaalsed linnualad. Linnudirektiivi artikkel 4 punkt 2 kohaselt on liikmesriikidel kohustus rakendada erimeetmeid direktiivi lisades nimetatud regulaarselt esinevate rändlinnuliikide, eelkõige nende liikide pesitsus-, sulgimis- ja talvitusala ning rändepeatuspaikade, kaitseks, mis tagaks nende liikide säilimine ja paljunemine nende levikualal. Kuna moodustatav Kihnu laidude looduskaitseala on ka oluline peatus- ja puhkepaik rändlindudele, siis kaasneb sellega Eesti riigil kohustus rakendada meetmeid oluliste rändlindude peatus-, sulgimis- ja toitumispaikade säilitamiseks. Looduskaitseala moodustamine on selle kohustuse täitmiseks parim võimalus.

Liigid kelle rändepeatus- ja pesitsuspaika kaitstakse on järgmised: ristpart (*Tadorna tadorna*), rääkspart (*Anas strepera*), tuttvart (*Aythya fuligula*), aul (*Clangula hyemalis*), mustvaeras (*Melanitta nigra*), sõtkas (*Bucephala clangula*), rohukoskel (*Mergus serrator*), jääkoskel (*Mergus merganser*), väikekoskel (*Mergellus albellus*), merisk (*Haematopus ostralegus*), punajalg-tilder (*Tringa totanus*), naerukajakas (*Larus ridibundus*), kalakajakas (*Larus canus*), jõgitiir (*Sterna hirundo*), randtiir (*Sterna paradisaea*), tutt-tiir (*Sterna sandvicensis*) ja võöt-põõsalind (*Sylvia nisoria*).

- **Loodusdirektiivist tulenev rahvusvaheline kohustus** - loodusdirektiivi ülesanne on kaitsta ohustatud elupaigatüüpe ning aidata kaasa looduse mitmekesisuse säilimisele ja taastamisele. Direktiivi artikkel 6 punkt 1 kohaselt tuleb liikmesriikidel kehtestada vajalikud kaitsemeetmed direktiivi lisades nimetatud elupaigatüüpide ning liikide ja nende elupaikade kaitseks, mis vastavad nende elupaigatüüpide ja liikide ökoloogilistele nõudlustele. Elupaigatüüpidest on Kihnu laidude looduskaitsealal esindatud veealused liivamadala (1110) ja väikesaared ning laiud (1620).

2.2. Loodusobjekti kaitse alla võtmise otstarbekus

Kihnu laiud ja seda ümbritsev mereala on oluline toitumis-, puhke- ja pesitsusala erinevatele linnuliikidele ning peatumispaik rändavatele lindudele. Alal asuvad ka viigerhülge elu-, sigimis- ja puhkepaigad. Ala on praegu kaitse all, kuid kehtiv kaitsekord ei ole piisav ala linnustiku ja viigerhüljeste kaitseks, kuna ei võimalda tagada piisavalt lindudele pesitsusaegset ja viigerhüljeste

sigimisaegset rahu. Alaga on seotud ka rahvusvahelisest lepingust tulenev kohustus – tagada alale jääva Natura 2000 võrgustikku kuuluva Kihnu loodusala ja Pärnu lahe linnuala kaitse-eesmärkide soodne seisund. Hetkel kehtiv kaitsekord ei ole piisav ka loodusdirektiivi täitmiseks, kuna ei taga piisavalt kaitstavate elupaigatüüpide kaitset.

Lääne-Eestis jäävad viiherhüljeste suvised asumid Väinamere ja Kihnu madalike piirkonda. Liivi lahes on regulaarselt viiherhülgeid kohatud Kübassaarest ja Võilaiust lõunasse jäävatel karidel, kuid seda valdavalt kevadel ja varasuvel, karvavahetusperioodi lõpus. Sangelaiu madalikul on hüljeste jaoks kõige olulisem Sangelaiust edelasse ja läände jääv piirkond ning Sill-laid. Kirjeldatud mereala keskmiseks sügavuseks on 0,5–1 m, kuhu jääb ligi 10 veepinnani ulatuvate rahnudega kari, mis on hüljestele eelistatuimaks puhkepaigaks. Madalikule jääb kinni ka triiviv jää, mis loob soodsa võimaluse rüüsi tekkeks, mis omakorda on hädavajalik edukaks poegimiseks. Samuti esineb kõnealusel alal palju viiherhülgeid kevadisel karvavahetusperioodil. Seda piirkonda võib pidada viiherhüljeste kõige lõunapoolsemaks püsivalt kasutatavaks kogunemisalaks Läänemeres jäävabal perioodil. Viiherhülged on hakanud seda piirkonda vähem kasutama, ning seda olulisem on säilitada liigile sobivad elupaigad ja luua elutegevuseks sobivad tingimused.

Looduskaitseala moodustamisega võetakse kaitse alla ligikaudu 768 hektarit elupaigatüüpi veealused liivamadalad (1110) ja ligikaudu 11 hektarit elupaigatüüpi väikesaared ning laiud (1620). Veealused liivamadalad on inventeeritud 2004. aastal mereelupaikade inventuuri käigus. Elupaigatüübi väikesaared ning laiud esinemine ei kajastu kaitse-eeskirja eelnõu tegemise ajal üheski inventuuris, kuid kõik kaitseala laiud vastavad Keskkonnaameti ekspertide hinnangul Natura 2000 elupaigatüüpide käsiraamatus nimetatud kriteeriumitele (elupaigakirjelduse ja alal esinevate tunnustaike- ja loomaliikide osas) ja on seetõttu kaitse-eesmärgina nimetatud.

Kihnu seireala väikesaartel loendati 2010. a kokku 3404 haudepaari 32 liigist, II kategooria kaitsealustest liikidest tuvastati räusa pesitsemine Imutlaiul ja Sangelaiul, tõmmukajaka 4 paari pesitsemine ning tutt-tiiru 156 paariline koloonia. Arvukamateks pesitsejateks olid hõbekajakas (kokku 989 paari), jõgitiir (701 paari), kormoran (472 paari), naerukajakas (287 paari), kalakajakas (279 paari), randtiir (250 paari) ja tutt-tiir (156 paari). Eelmiste aastatega võrreldes registreeriti Kihnu väina laidudel haudelinde 265 paari võrra vähem. Järsult (2,5 korda) oli vähenenud kümnokk-luige pesitsevate paaride arv, teistest hanelistest pesitses vähem ujupart ja tuttvarti. Seireala laidudel on jätkuvalt probleemiks pesitsevate lindude häirimine Kihnu ja Manilaiu elanike (kalurid jt) ja huvireisijate poolt ning linnupesadest munade korjamine, mis mõjutab ka oluliselt arvukust.

Ala on praegu kaitse all, kuid hetkel kehtiv kaitseala objekti pindala ja kaitsekord ei ole piisav ala linnustiku kaitseks, kuna ei võimalda tagada lindudele toitumiseks, pesitsemiseks ja rändel peatumiseks piisavalt soodsaid tingimusi. Näiteks ei ole hetkel võimalik reguleerida inimeste viibimist kogu kaitsealal ja tagada merealade looduslikku arengut. Liikumispiirangu kehtestamine kaitsealal on vajalik lindude pesitsus- ja rändeaegse rahu tagamiseks ja seeläbi pesitsusedukuse tõstmiseks. Seetõttu on kaitsealal esinevate loodusväärtuste kaitseks vajalik sihtkaitsevööndi moodustamine.

Alal esineb ka III kaitsekategooria liik hallhüljes, aga seda liiki ei ole eraldi kaitse-eesmärgina nimetatud, sest alal kehtestatav kaitsekord tagab ka selle liigi ja sellele liigile sobivate elupaikade kaitse ja säilimise.

2.3. Kaitstava loodusobjekti tüübi valik

Kaitseala tüübiks on valitud looduskaitseala. Ala väärtuste analüüs näitas, et kaitseala vastab looduskaitseala määratlusele: põhilisteks väärtusteks on kaitsealal sigivad ja peatuvad häirimise suhtes tundlikud kaitsealused linnu- ja loomaliigid, kelle elupaikade säilitamine tagatakse peamiselt looduslike protsesside säilitamisega. Ala kaitse alla võtmine maastikukaitsealana ei ole põhjendatud, kuna maastiku säilimine ja kaitse on antud ala puhul kaasnev väärtus. Hoiualana ei saa ala kaitse alla

võtta, sest hoiuala kaitseriim on liiga leebe ning jätab liiga palju tõlgendamise võimalusi erinevate arenduste ja tegevuste jaoks. See omakorda seab ohtu kaitse-eesmärkide saavutamise. Hoiuala kaitsekord ei võimalda mitmete piirangute rakendamist, mis on ala kaitse-eesmärgiks olevate liikide ja elupaigatüüpide soodsa seisundi saavutamiseks ja säilitamiseks vajalikud, nt ajalise liikumispiirangu rakendamine ja jahipidamise eesmärgipärane piiramine. Rahvuspark on Eesti esindusala, mis moodustatakse looduse, maastike, kultuuripärandi ning tasakaalustatud keskkonnakasutuse säilitamiseks, kaitsmiseks, taastamiseks, uurimiseks ja tutvustamiseks, mistõttu ei sobi see kaitseala tüüp Kihnu laidude väärtuste kaitseks.

Kaitseala kaitsekorra väljatöötamise juures on arvestatud kaitsealal esinevaid loodusväärtusi ja eksperdiarvamust kaitse-eeskirja, kaitseala tzoneeringu ja kaitsekorra kohta. Kaitse-eeskirjaga kehtestatavad piirangud on sätestatud sellises ulatuses, et need tagaksid kaitsealal esinevate liikide säilimise ning elupaikade soodsa seisundi.

2.4. Kaitstava loodusobjekti välis- ja vööndite piirid

Kaitseala piiritlemisel on lähtutud põhimõttest, et kaitsealasse on hõlmatud kaitset vajavad loodusväärtused ja loodusväärtustele vajalik puhver ning ala piirid peavad olema looduses selgelt tuvastatavad ja üheselt mõistetavad. Seetõttu on piiritlemisel kasutatud selgepiirilisi ja ajas vähe muutuvaid objekte (mõõdistatud maaüksused). Kaitseala piir on kantud kaardile kasutades alusena Eesti põhikaarti (mõõtkava 1:10 000) ja maakatastri andmeid seisuga juuni 2013.

Kaitseala pindala on 4178 ha, sellest 4164 ha on mereala ning ülejäänud 14 ha maismaa. Loodav kaitseala territoorium on kogu ulatuses varasemalt kaitse all (Pärnu lahe hoiualana, Sangelaiu viiGERhülge püsielupaigana ja Sangelaidude kaitsealana). Suurem osa kaitseala maismaa-alast on katastrisse kandmata. Katastrisse on kantud 2,8 ha suurune kinnistu Umalaid (katastritunnusega 30301:001:0210), maaüksuse omanik on Eesti Vabariik, eramaad kaitsealale ei jää. Kaitsealal on kaks sihtkaitsevööndit ja üks piiranguvöönd. Sihtkaitsevööndite kogusuurus on 913 ha ja piiranguvööndi suurus on 3265 ha.

Vastavalt eelnõukohasele kaitse eeskirjale koosneb kaitseala ühest piiranguvööndist (Sange madala piiranguvöönd) ja kahest sihtkaitsevööndist (Kihnu karede sihtkaitsevöönd ja Kihnu linnulaidude sihtkaitsevöönd). Sihtkaitsevööndisse kuulub 913 ha ja piiranguvööndisse 3265 ha.

Kaitseala piiritlemisel on lähtutud loodusväärtuste paiknemisest, ala terviklikkusest ja sellest, et piirid oleks merel liikudes arusaadavad ja võimalikult loogilised. Kaitseala välispiiri osas on arvestatud kehtiva viiGERhülge püsielupaiga piiriga ja kuna see on määratud otstarbekalt, siis kaitseala lääne osas objekti välispiiri oluliselt muudetud ei ole. ViiGERhülge püsielupaigapiiri arvestatakse, et tagada viiGERhülgele sobivate elupaikade säilimise ja seeläbi kogu kaitsealal esineva asurkonna kaitse. Kaitseala idapoolsemate laidude osas on määratud kaitseala välispiir selliselt, et laidude ümber oleks puhver vähemalt 500 m. Laidude ümber olev puhver on vajalik lindude rände ja pesitusaegse rahu tagamiseks. Kaitseala välispiiri määramisel on arvestatud ka paatide liikumisteid ja sagedamini kalastamiseks kasutatavaid alasid, et inimeste liikumisele ja kalapüügile ei rakendataks põhjendamatuid piiranguid.

Välispiirina on kasutatud fikseeritud punktide vahelisi mõttelisi sirgeid.

Sihtkaitsevööndisse on haaratud eelkõige madalam mereosa (sügavus ligikaudu 2 meetrit), mida kasutatakse paadiga sõitmiseks vähem, kuid mis on samas oluline lindude kogunemiskoha ja peatuspaigana ning kogu maismaa osa. Sihtkaitsevööndi piiri määramisel on arvestatud seda, et see oleks võimalikult selge ja vähe liigendatud ning vööndi asukoht oleks merel paremini arusaadav. Ka vööndipiiride määramisel on arvestatud paatide liikumisteid ja sagedamini kalastamiseks kasutatavaid alasid, et inimeste liikumisele ja kalapüügile ei rakendataks põhjendamatuid piiranguid. Kihnu karede sihtkaitsevöönd paikneb põhjapoolsetel Kihnu laidudel ja neid vahetult ümbritseval merealal. Vööndi

piiritlemisel lähtuti viigerhülge sigimis- ja puhkepaikade territooriumist. Võrreldes kehtiva kaitsekorraga laienevad viigerhülge püsielupaigas kalapüügi kohta kehtivad piirangud hoiualana kaitse all olevale merealale. Kihnu linnulaidude sihtkaitsevöönd paikneb lõunapoolsetel Kihnu laidudel ja neid ümbritseval merealal, samuti kuulub Kihnu linnulaidude sihtkaitsevööndisse Sangelaid. Moodustatav linnulaidude sihtkaitsevöönd (Küll-laiu, Umalau, Ülträ, Ledikrava ja Imutlaiu ümber) on mõnevõrra suurem, kui praegu kehtiv Sangelaidude kaitseala territoorium. Sellega seoses laieneb ka kalapüügi keeluala lindude pesitsusperioodil. Mereala lõunapoolsete laidude ümber on määratud sihtkaitsevööndisse seetõttu, et laide ümbritsevad liivamadala, mida mitmed linnuliigid kasutavad pesitsusaegse elu- ja peatuspaigana. Range kaitsega vööndi laiendamine laidude ümber on vajalik eelkõige inimeste liikumisest tuleneva häirimise vähendamiseks lindude pesitsusperioodil. Samuti annab praegu kehtiv kaitsekord võimaluse püüda laidude ümbruses kala selliste püügivahenditega, kuhu hülged võivad kinni jääda ja uppuda.

Sange madala piiranguvöönd on sihtkaitsevööndile vajalik puhverala, mis on määratud sulgivate ja peatuvate veelindude kaitseks ning mere- ja rannikelupaikade säilitamiseks. Piiranguvööndisse on arvatud mereala, mida kasutatakse paadiga sõitmiseks rohkem.

2.5. Kaitsekord

2.5.1 Kaitsekorra kavandamine

Kaitsekorra väljatöötamisel on arvestatud kaitsealal esinevaid loodusväärtusi ning kaitseala tsoneeringu ja kaitse eeskirja kohta koostatud ekspertarvamust.

Kaitse eeskirjaga kehtestatavad piirangud on sätestatud ulatuses, mis tagavad kaitsealal esinevate liikide ja looduslike elupaikade soodsa seisundi ning oleksid proportsionaalsed saavutatavale efektile. Vastavalt kaitsekorra eripärale ja majandustegevuse piiramise astmele on kaitseala tsoneeritud üheks piiranguvööndiks ja kaheks sihtkaitsevööndiks. Leebem kaitsereežiim seaks ohtu kaitseala kaitseesmärkide saavutamise ja kaitseväärtuste säilimise, kuna ei võimalda tagada kaitsealustele linnuliikidele sobivate elupaikade säilimist.

Seniste kaitseala piiride muutmiseks ja kaitsekorra uuendamiseks tunnistatakse käesoleva määrusega kehtetuks Pärnu rajooni TSN TK 5. veebruari 1964. a otsuse nr 26 „Looduslikult kaunite kohtade, parkide, põliste puude, ja rändrahnude ja teiste kaitset vääriivate looduslike objektide säilitamine” lisa 1 punkt III.

Kaitseala moodustamisega kaasneb Pärnu lahe hoiuala piiride ja keskkonnaministri 20. detsembri 2005. a määruse nr 78 „Hallhülge ja viigerhülge püsielupaikade kaitse alla võtmine ja kaitse-eeskiri” muutmine.

Kaitse-eeskiri ei reguleeri marjade, seente ja metsa kõrvalsaaduste korjamist, roo ja adru varumist ning poollooduslike koosluste hooldamist, kuna kaitsealal puuduvad nimetatud ressursid olulises reguleerimist vajavas mahus.

Biotsiidi ja taimekaitsevahendi kasutamine on kaitsealal keelatud tulenevalt veeseaduse § 29 lõike 4 punktist 4, sama lõike punkt 1 sätestab ka maavarade kaevandamise keelu, mis tuleneb ka looduskaitseaduse § 37 lõike 3 punktist 5. Piiranguvööndis on kaitse-eeskirjaga reguleerimata ka puhtpuistute kujundamine, energiapuistute rajamine, veekogude veetaseme muutmine, uue maaparandussüsteemi rajamine, uuendusraie, telkimine ja lõkketegemine, kuna piiranguvöönd on täies ulatuses veeala ja selline tegevus ei ole seal võimalik.

2.5.2 Kaitsekorra üldpõhimõtted

2.5.2.1 Lubatud tegevused

Kaitse-eeskirjaga on lubatud inimeste viibimine kogu kaitsealal, välja arvatud liikumispiirangu ajal

sihtkaitsevööndis. Liikumispiirang ei kehti järelevalve- ja päästetöödel, kaitseala kaitse korraldamise ja valitsemisega seotud töödel ning kaitseala valitseja nõusolekul teostataval teadustegevusel.

Kaitseala laiud on atraktiivne sihtkoht kajaki- ja meresüstamatkajatele. Väikese grupi inimeste kaitsealal viibimine liikumispiirangu välisel ajal ei häiri olulisel määral kaitse-eesmärgiks seatud elustikku ja seetõttu on laidude külastamine teatud perioodil võimalik.

Kaitsealal on lubatud kuni 10 osalejaga rahvaürituste korraldamine, rohkem kui 10 osalejaga rahvaürituste korraldamine on lubatud üksnes kaitseala valitseja nõusolekul. Liigne inimkoormus, mis laidude väiksust ja liikide inimpeglikkust arvesse võttes on rohkem kui 10 osalejast koosnev grupp, võib kahjustada kaitseala loodusväärtusi – häirida kaitsealuseid liike ka pesitsusvälisel perioodil, kahjustada pinnast ja suurendada reostuskoormust. Seetõttu on kaitsealal vajalik suurte inimgruppide liikumise reguleerimine.

Kuigi laiud on väikesed ja seal puuduvad teed, on kaitse-eeskirjaga jäetud võimalus sõiduki ja maastikusõidukiga sõitmiseks järelevalve- ja päästetöödel, loodusobjekti kaitse korraldamise ja valitsemisega seotud tegevustele ning kaitseala valitseja nõusolekul teostataval teadustegevusel.

2.5.2.2 Keelatud tegevused

Kaitsealal on keelatud sõiduki ja maastikusõidukiga sõitmine, kuna laiud on väikesed ja seal puuduvad teed. Kaitseala vetel on lubatud ujuvvahendiga sõitmine. Mootoriga ujuvvahendile ei ole praktilist vajadust kiirusepiirangut määrata, kuna kaitseala territooriumi veealal ei ole suuremate kiiruste saavutamine alal esinevate madalike ja karide tõttu võimalik. Lisaks ei ole laidude ümbrus atraktiivne koht seiklussportlastele (jetisõitjatele).

Kaitsealal on keelatud uute ehitiste püstitamine. Uute ehitiste püstitamine võib kaasa tuua suurema kaitseala külastatuse ja kaitsealal viibimise, kuid liigne inimkoormus võib kahjustada kaitseala loodusväärtusi – häirida kaitsealuseid liike ka pesitsusvälisel perioodil, kahjustada pinnast ja suurendada reostuskoormust. Kaitstavate liikide elupaikade säilitamine tagatakse peamiselt looduslike protsesside säilitamisega. Kaitsealal turismi arendamise korral ei lubata klassikaliste turismirajatiste (vaatetornide, hoonete jms) rajamist. Kohalikud arendajad on avaldanud soovi taastada Sangelaiul ööbimiskoi või rajada selle asemele vaatetorn-igameheonn, mis tähendaks uue ja laiule sobimatu ehitise rajamist. Uute ehitiste rajamise keeld kehtib ka piiranguvööndis, et vältida katseid rajada ehitisi vette. Kaitseala valitseja nõusolekul on sihtkaitsevööndis lubatud tootmisotstarbeta rajatise püstitamine kaitseala tarbeks. Sellise erandi kehtestamine on vajalik kaitseala tähistamiseks, vajadusel infotahvlite paigaldamiseks ning muudeks sarnasteks töödeks.

Kaitsealal on keelatud jahipidamine, välja arvatud kaitseala valitseja nõusolekul väikekiskjate (rebasele, kährikule, nugisele, mingile) küttimine. Väikekiskjate ohjeldamine võib osutuda vajalikuks, kui talvise jääkatte sulamisel jäävad vahetult enne lindude pesitsusperioodi algust laidudele väikekiskjad, kes võivad hävitada laiul kogu linnustiku juurdekasvu. Jahiulukitest asustavad saart peamiselt mitmed linnuliigid – partlased, hanelised, kajakalised. Imetajad esinevad saarel peamiselt eksikülalistena, mistõttu jahinduslikult on ala oluline üksnes potentsiaalse linnujahi alana. Jahipidamise keeld on vajalik, kuna linnustiku kaitse on kaitseala üks olulisemaid kaitse-eesmärke. Kaitseala kuulub ka Pärnu lahe linnuala koosseisu ja sellega seoses on direktiivist tulenev kohustus kaitsta linde ka nende rände-, peatus- ja koondamispaikades. Kuna kaitseala on peatuspaigaks ka läbirändavatele lindudele, ei saa ka pesitsusvälisel perioodil jahti lubada. Jahipidamine rändeperioodil häirib oluliselt läbirändavaid ja peatuvaid linnuliike.

Kaitseala vetel on lubatud kalapüük, välja arvatud liikumispiirangu ajal sihtkaitsevööndis. Kogu kaitsealal on keelatud kalapüük mõrraga ning kalapüük võrguga, mille silmasuurus on suurem kui 200 mm. Piirangud on sätestatud selliselt, et kalapüük ei häiriks kaitse-eesmärgina sätestatud elustiku pesitsus- ja sigimisaegset rahu ja püügivahendid ei ohustaks piirkonna hülgepopulatsiooni. Nimetatud

püügivahendid on keelatud, kuna hülged võivad neisse kinni jääda ja hukkuda. Hukumine kalapüünistes on täiskasvanud loomade üheks oluliseks kõrge suremuse põhjuseks.

Biotsiidi ja taimekaitsevahendi kasutamine on kaitsealal keelatud tulenevalt veeseaduse § 29 lõike 4 punktist 4, sama lõike punkt 1 sätestab ka maavarade kaevandamise keelu, mis tuleneb ka looduskaitseaduse § 37 lõike 3 punktist 5.

Kaitseala moodustamisega samaaegselt muudetakse ka Pärnu lahe hoiuala piire ja keskkonnaministri 20. detsembri 2005. a määrust nr 78 „Hallhülge ja viigerhülge püsielupaikade kaitse alla võtmine ja kaitse-eeskiri”.

2.5.3 Tegevuste kooskõlastamine kaitseala valitsejaga

Tegevused, mis on keelatud, kui selleks ei ole kaitseala valitseja nõusolekut, on määratud vastavalt looduskaitseaduse § 14 lõikele 1. Kaitseala valitseja nõusolekuta on kaitsealal keelatud muuta katastriüksuse kõlvikute piire ja kõlvikute sihtotstarvet, koostada maakorralduskava ja teha maakorraldustoiminguid, kehtestada detail- ja üldplaneeringut, lisasööta jahilukeid, seada projekteerimistingimusi ning rajada uut veekogu, mille pindala on suurem kui viis ruutmeetrit, kui selleks ei ole vaja vee erikasutusluba, ehitusluba või nõusolekut väikeehitise ehitamiseks.

Kaitseala valitseja ei kooskõlasta tegevust, mis kaitse-eeskirja kohaselt vajab kaitseala valitseja nõusolekut, kui see võib kahjustada kaitseala kaitse-eesmärkide saavutamist või kaitseala seisundit. Kui tegevust ei ole kaitseala valitsejaga kooskõlastatud või tegevuses ei ole arvestatud kaitseala valitseja kirjalikult seatud tingimusi, mille täitmisel tegevus ei kahjusta kaitseala kaitse-eesmärgi saavutamist või kaitseala seisundit, ei teki isikul, kelle huvides nimetatud tegevus on, vastavalt haldusmenetluse seadusele õiguspärasest ootust sellise tegevuse õiguspärasuse osas. Keskkonnaministeeriumil või Keskkonnaametil kui keskkonnamõju hindamise järelevalvajal on õigus määrata kaitseala kaitseks keskkonnanõudeid, kui kavandatav tegevus võib kahjustada kaitseala kaitse-eesmärgi saavutamist või kaitseala seisundit.

Praktikas on tingimuste esitamine kõige enam kasutatav võte, millega välditakse kaitsealadel majandustegevuse kahjustavat mõju. Enamasti ei keelata tegevust, mis on kaitse-eeskirjas lubatud kaitseala valitseja nõusolekul, vaid püütakse kaalutusõiguse kaudu leida lahendusi, kus tegevus loodusväärtusi ei kahjusta, ühitades looduskaitse ja arendushuvid.

2.5.4. Sihtkaitsevöönd

Sihtkaitsevööndite kaitse-eesmärk on mere- ja rannikuelustiku jaoks sobivate elupaikade ja kasvukohtade säilitamine ja pesitsusaegse rahu tagamine. Kihnu linnulaidude sihtkaitsevöönd on loodud laidude haudelinnustiku pesitsusaegse rahu tagamiseks, Kihnu karede sihtkaitsevöönd on vajalik viigerhülge elupaiga kaitseks. Eri sihtkaitsevööndite moodustamine on vajalik, kuna neis on kehtestatud erinevad liikumispiirangud. Kihnu karede sihtkaitsevööndis on keelatud inimeste viibimine 15. veebruarist kuni 14. novembrini ning Kihnu linnulaidude sihtkaitsevööndis 15. aprillist kuni 15. juulini. Piirang on kehtestatud ala kaitseväärtuseks olevate liikide sigimisperioodiks. Selline režiim on vajalik, et tagada laidudel linnustiku pesitsus- ja sulgimisaegne rahu ning vältida häirimist viigerhülge poegimis- ja puhkeperioodil. Liikumispiirang ei kehti järelevalve- ja päästetöödel, kaitseala kaitse korraldamise ja valitsemisega seotud töödel ning kaitseala valitseja nõusolekul teostataval teadustegevusel.

Kihnu linnulaidude sihtkaitsevööndis on telkimine ja lõksetegemine lubatud ainult paikades, mis on kaitseala valitseja nõusolekul selleks ettevalmistatud ja tähistatud. Laiul laagrisse jäämisega (telkimise ja lõksetegemisega) võib kaasnedagi tundlikule laiumaastikule ja elustikule oluline mõju – linnustiku häirimine, pinnase kahjustamine, reostamine, mistõttu on vajalik selle ärahoidmine ja koondamine ühte kohta. Kaitsealal on võimalik kaitseala valitseja nõusolekul ettevalmistatud ja tähistatud paikade

loomine kolmel suuremal kaitsealal asuval laiul (Sangelaid, Umalaid, Imutlaid), kus telkimise ja lõkketegemisega kaasnev võimalik negatiivne mõju loodusväärtustele on väiksem. Nimetatud laiud on arvatud kogu ulatuses Kihnu linnulaidude sihtkaitsevööndisse. Kaitseala valitseja nõusolek on vajalik juhuks, kui ilmneb, et ettevalmistatud ja tähistatud paikade moodustamisega kaasneb oluliselt suurem laidude külastatavus ja reostuskoormus, mis kahjustaks kaitseala eesmärke. Sellega jäetakse kaitseala valitsejale võimalus ettevalmistatud ja tähistatud paiku vähendada, ümber paigutada või likvideerida. Ettevalmistatud kohtade arv ja täpsed kohad ning edaspidine hooldus lepitakse kokku kaitsekorralduskava koostamise käigus.

Kaitseala valitseja nõusolekul on sihtkaitsevööndis lubatud kaitsealuste liikide elutingimuste säilitamiseks vajalik tegevus, et luua kaitsealustele linnuliikidele paremad pesitsus- ja puhketingimused ning tagada pesitsus-ja puhkepaikade säilimine.

2.5.5. Piiranguvöönd

Piiranguvöönd on kaitseala piiratud majandustegevusega osa, mis ei kuulu sihtkaitsevööndisse. Sange madala piiranguvööndi kaitse-eesmärk on mere- ja rannikuelustiku elupaikade säilitamine sihtkaitsevööndite vahelisel ja nendega piirneval alal. Kaitstav elupaigatüüp on veealused liivamadala (1110). Piiranguvööndis on lubatud kaitse-eeskirjaga kooskõlas olev majandustegevus.

Piiranguvööndis on kaitse-eeskirjaga reguleerimata puhtpuistute kujundamine, energiapuistute rajamine, veekogude veetaseme muutmine, uue maaparandussüsteemi rajamine, uuendusraie, telkimine ja lõkketegemine, kuna piiranguvöönd on täies ulatuses veeala ja selline tegevus ei ole seal võimalik.

3. Menetluse kirjeldus

Eelnõu avalik väljapanek toimus 21. märtsist 18. aprillini 2011. Keskkonnaameti Pärnu-Viljandi regiooni Pärnu kontoris ning Kihnu ja Tõstamaa vallavalitsustes. Teated kaitse-eeskirja avaliku väljapaneku ja avaliku arutelu kohta ilmusid üleriigilise levikuga ajalehes Eesti Päevaleht 7. märtsil 2011, kohalikus ajalehes Pärnu Postimees 8. märtsil 2011 ja Kihnu valla lehes nr 3 (märtsil 2011). Väljaandes Ametlikud Teadaanded ilmus kaitse-eeskirja eelnõu avalikustamise teade 18. märtsil 2011.

Looduskaitseaduse §-s 9 sätestatud kaitse alla võtmise menetluse käigus saadeti teated kaitse-eeskirja eelnõu avalikustamise sh avaliku väljapaneku ja avaliku arutelu kohta Kihnu Vallavalitsusele, Tõstamaa Vallavalitsusele ja Pärnu Maavalitsusele.

Avaliku väljapaneku ajal tegi Kihnu vallavolikogu ettepaneku avaliku arutelu korraldamiseks. Arutelu toimus 25. mail 2011 kell 13.00 Kihnu rahvamajas. Arutelus osales 15 huvigruppide esindajat, kellega jõuti peamistes küsimustes kokkuleppele.

Huvigruppide arvamused:

	Arvamuse esitaja nimi ja seos eelnõuga	Arvamuse kokkuvõte	Menetleja otsus
1.	Mihkel Leas (Kihnu kalurite esindaja)	Tehakse 5 ettepanekut: Jätta ära piiranguvöönd, kuna see takistab kaluritel igapäevatöö tegemist. Vähendada karede sihtkaitsevööndit, kuna viiherhüljes ei kasuta seda	Piiranguvööndit ära ei kaota, kuid loobume seal kalapüügi ajalise piirangu rakendamisest. Oluline on see, et kalapüügiga kaasnev häiriv mõju lindudele nende pesitsusperioodil ja hüljestele nende poegimise, karvavahetuse

		<p>territoriumit olulise elupaigana.</p> <p>Vähendada linnulaidude sihtkaitsevööndit (moodustada sihtkaitsevöönd 100 m laidude maapiirist mere poole).</p> <p>Muuta karede sihtkaitsevööndi liikumispiirangu algusaega: jäälagnemisest kuni 14. novembrini.</p> <p>Tunnistada kehtetuks § 4. lõige 3, mille kohaselt on mootoriga ujuvvahendiga sõitmisele määratud kiirusepiirang 8 sõlme.</p>	<p>ja puhkeperioodil oleks välistatud eelkõige laidude lähiümbruses. Piiranguvööndi säilitamine on oluline, et vältida seal selliste kalapüügivahendite kasutamist, mis on hüljestele ohtlikud (mõrd, nakkevõrk silmasuurusega üle 200mm).</p> <p>Karede sihtkaitsevööndit vähendame osaliselt edela osas, kuna seal on meri sügavam ja hüljed kasutavad seda ala vähem ning tormise ilmaga kasutatakse seda lõiku sageli läbisõiduks. Sihtkaitsevööndi vähendamist ettepanekus soovitud määral ei pea me võimalikuks. Kuigi viiherhüljed on hakanud seda piirkonda vähem kasutama, on keskkonnaametil kohustus liigile sobivad elupaigad säilitada ja luua neile elutegevuseks sobivad tingimused (eelkõige vältida liigset häirimist).</p> <p>Lähtudes mere sügavusest veealal, mida kasutavad linnud, kalapüügi piirkondadest ja põhilistest paadiga liikumise teedest, on Linnulaidude sihtkaitse vööndit võimalik mõnevõrra vähendada, kuid mitte soovitud ulatuses. Kuna oleme valmis loobuma ajalisest kalapüügi piirangust piiranguvööndis, tuleb lindude pesitsusaegse rahu tagamiseks säilitada laidude ümber siiski piisav puhverala.</p> <p>Karede sihtkaitsevööndi liikumispiirangu algusaega me ei muuda, kuna piirang on sellisel kujul vajalik häirimistundliku ning ohustatud liigi sigimistingimuste tagamiseks. Oluline on, et liikumispiirang kehtiks kindlalt juba viiherhülge poegimisperioodil.</p> <p>Lähtudes sellest, et laidude ümbruse mereala on kivide ja madalikerohke, paadiga kihutamist ei soosi, ning sellest, et paadi liikumiskiiruse osas realselt järelevalvet ei tehta, ei ole see piirang otstarbekas ja ettepanek võetakse arvesse.</p>
--	--	---	---

2.	Kihnu vallavolikogu	<p>Ollakse seisukohal, et Kihnu linnulaidude sihtkaitsevööndi ja seda ümbritseva piiranguvööndi moodustamisega kehtestatakse alal senisest oluliselt suuremad piirangud. Kaitse-eeskirja eelnõu seletuskirjas ei ole piisavalt põhjendatud, miks praegu kehtiv kaitsekord ei ole piisav.</p> <p>Karede sihtkaitsevööndis kehtib juba praegu liikumiskiirang 15. aprillist kuni 15. novembrini, linnulaidude sihtkaitsevööndis kehtiv ja planeeritav liikumiskiirangu aeg on 15. aprillist kuni 15. juulini. Leitakse, et selline inimeste viibimise keelu väga jäik regulatsioon tekitab probleeme, kuna tormi puhul ei saaks kalurid sel perioodil minna oma elu päästmiseks laiule tormivarju. Samas, kui teha eeskirja sellekohane erand ja lubada kaluritel tormi ajal laiule minna, ei ole laidudel ühtegi katusealust, kus tormi möödumist oodata. Läbi aegade on suurematel laidudel olnud koid, mistõttu on koid oluline osa laidude maastikust ja peaks selleks ka jääma.</p> <p>Vallavolikogu toetab kalurite ettepanekuid kaitse-eeskirja eelnõu muutmise osas.</p>	<p>Selgitati, miks kehtiv kaitsekord ei ole piisav ja täiendati seletuskirja. Hädalukorras on liikumiskiirangu perioodil laiule minek erandjuhul siiski lubatud vastavalt karistusseadustikule (§ 29). Koide taastamise osas on Keskkonnaamet olnud seniajani seisukohal, et nende rajamise vajadus ei ole piisavalt põhjendatud ning läheb vastuollu laidude kaitse-eesmärkidega, milleks on laidude säilitamine looduslikul kujul.</p> <p>Antakse tagasisidet, millises osas kalurite ettepanekuid arvestatakse.</p>
3.	Toomas Pajula	<p>Looduskaitseala moodustamise ekspertiis, mille tulemusel muutub kihnlaste igapäevane elukorraldus, peaks olema eelnevalt oluliselt põhjalikumalt läbi töötatud. Seda peaks tegema rahvusvaheliselt tunnustatud ja kõrge akadeemilise kvalifikatsiooniga teadlaste rühm, kuhu oleks kaasatud mitmete teadusala teadlasi.</p> <p>Nimetatud eelnõu puudutab valusalt ja ahendab kõigi kihnlaste igapäevast toimetamist, kuna looduskaitse alla soovitakse määrata laiud, mida kihnlased peavad oma saare oluliseks</p>	<p>Anti ülevaade sellest, milliste ekspertide arvamusest eelnõu koostamisel lähtutud on. Eelnõu koostamisel osalenud eksperdid on pädevad, seejuures on mitmed neist hinnatud rahvusvahelisel tasemel.</p> <p>Juhitakse tähelepanu sellele, et laiud on juba praegu kaitse all ja antakse ülevaade millises ulatuses piirangud muutuvad.</p> <p>Selgitatakse, miks kehtiv kaitsekord ei ole piisav ja miks on eelnõu koostamine vajalik. Samuti selgitatakse, et Kihnu laidude looduskaitseala kaitse-eeskirja eelnõu ei ole algatatud ühegi rahva- või huvigrupi vastu.</p>

		<p>koostisalaks. Laiud on olnud ja on ka edaspidi kaluritele heaks tuulevarjuks tormisemal ajal, samuti on laidude ümbrus heaks oluliseks püügipiirkonnaks kohalikele kaluritele.</p> <p>Leitakse, et praegu kehtiv kaitse on piisav reguleerimaks inimese ja looduse omavahelist kooselu kehtival piirangualal. Jääb mulje, et eelnõu on algatatud kihnlaste vastu.</p>	<p>Kaitseala moodustatakse Kihnu laidude säilitamiseks looduslikul kujul ja seal esinevate elupaigatüüpide ja ohustatud ning haruldaste liikide kaitseks.</p>
--	--	--	---

Eelnõu teine avalik väljapanek toimus 10. oktoobrist 25. oktoobrini 2013. Keskkonnaameti Pärnu-Viljandi regiooni Pärnu kontoris ning Kihnu ja Tõstamaa vallavalitsustes. Teated kaitse-eeskirja avaliku väljapaneku kohta ilmusid üleriigilise levikuga ajalehes Eesti Päevaleht ja kohalikus ajalehes Pärnu Postimees 9. oktoobril 2013. Väljaandes Ametlikud Teadaanded ilmus kaitse-eeskirja eelnõu avalikustamise teade 9. oktoobril 2013.

Looduskaitseaduse §-s 9 sätestatud kaitse alla võtmise menetluse käigus saadeti teated kaitse-eeskirja eelnõu avalikustamise sh avaliku väljapaneku ja avaliku arutelu kohta Kihnu Vallavalitsusele, Tõstamaa Vallavalitsusele, Pärnu Maavalitsusele ja Veeteede Ametile.

Avaliku väljapaneku ajal tegi Kihnu Vallavalitsus ettepaneku avaliku arutelu korraldamiseks. Teated kaitse-eeskirja avaliku arutelu kohta ilmusid üleriigilise levikuga ajalehes Eesti Päevaleht ja kohalikus ajalehes Pärnu Postimees 5. novembril 2013. Väljaandes Ametlikud Teadaanded ilmus kaitse-eeskirja eelnõu avalikustamise teade 6. novembril 2013.

Eelnõu avalik arutelu toimus 12. novembril 2013 kell 11.00 Kihnu rahvamajas. Arutelus osales 3 huvigruppide esindajat.

Huvigruppide arvamused:

	Arvamuse esitaja nimi ja seos eelnõuga	Arvamuse kokkuvõte	Menetleja otsus
1.	Kihnu vallavolikogu	<p>1. Lubada kaitsealal lõkketegemine selleks ettevalmistatud kohas.</p> <p>2. Muuta ja sõnastada Kihnu laidude looduskaitseala kaitse-eeskirja eelnõu selliselt, et kaitseala valitseja nõusolekul oleks kaitsealal lubatud ehitiste püstitamine.</p>	<p>1. Ettepanekut arvestatakse. Kihnu linnulaidude sihtkaitsevööndis lubatakse telkimine ja lõkketegemine kaitseala valitseja nõusolekul ettevalmistatud ja tähistatud kohas (kolmel suuremal laiul), kuna suurematel laidudel esineb selleks sobivaid kohti, kus mõju kaitse-eesmärgiks olevatele linnuliikidele on väike.</p> <p>2. Ettepanekut ei arvestata. Ettepanek ei aita tagada alal esinevate loodusväärtuste soodsat seisundit.</p>

4. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu koostamisel on arvestatud järgmiste EL õigusaktidega:

1. EÜ Nõukogu direktiiv 92/43/EMÜ looduslike elupaikade ning loodusliku taimestiku ja loomastiku kaitsest (EÜT L 206, 22.07.1992, lk 7–50).
2. Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2009/147/EÜ loodusliku linnustiku kaitse kohta (ELT L 20, 26.1.2010, lk 7–25).

EÜ Nõukogu direktiivi 92/43/EMÜ ehk loodusdirektiivi artikli 2 lõike 1 kohaselt on nimetatud direktiivi eesmärk looduslike elupaikade ning loodusliku loomastiku ja taimestiku kaitsmisega kaasa aidata bioloogilise mitmekesisuse säilimisele EL liikmesriikide territooriumil. Loodusdirektiivi artikli 3 lõigete 1 ja 2 kohaselt luuakse Euroopa ökoloogiline võrgustik Natura 2000, mille loomise annab oma panuse iga liikmesriik võrdeliselt sellega, mil määral tema territooriumil leidub loodusdirektiivis nimetatud looduslikke elupaigatüüpe ja liikide elupaiku. Vabariigi Valitsuse 5. augusti 2004. a korralduse nr 615-k „Euroopa Komisjonile esitatav Natura 2000 võrgustiku alade nimekiri“ lisa 1 punkti 2 alapunktiga 104 on Natura 2000 võrgustiku loodusalaks esitatud Kihnu loodusala, mis hõlmab endas Kihnu laidude looduskaitseala. Seetõttu tuleb Kihnu laidude looduskaitsealal tegevuse kavandamisel hinnata selle mõju kaitse-eesmärkidele, arvestades Natura 2000 võrgustiku alade suhtes kehtivaid erisusi.

Kihnu loodusala on kinnitatud Natura 2000 võrgustiku alaks Euroopa Komisjoni otsusega 2008/24/EC, 12. november 2007, millega võetakse vastavalt nõukogu direktiivile 92/43/EMÜ vastu boreaalses biogeograafilises piirkonnas asuvate ühenduse tähtsusega alade teine ajakohastatud loetelu (teatavaks tehtud numbri C(2007) 5402 all, OJ L 12, 15.1.2008, p. 118–382). Viimati ajakohastati boreaalse biogeograafilise piirkonna loodusalade nimekirja Euroopa Komisjoni 16. novembri 2012. aasta rakendusotsusega 2013/27/EL, millega võetakse vastavalt nõukogu direktiivile 92/43/EMÜ vastu boreaalses biogeograafilises piirkonnas asuvate ühenduse tähtsusega alade kuues ajakohastatud loetelu (teatavaks tehtud numbri C(2012) 8229 all, ELT L 24, 26.01.2013 lk 464–642).

Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2009/147/EÜ ehk linnudirektiivi artikli 1 kohaselt käsitleb nimetatud direktiiv kõikide looduslikult esinevate linnuliikide kaasa arvatud nende munade, pesade ja elupaikade kaitset EL liikmesriikides. See hõlmab nende liikide kaitset, hoidmist ja kontrolli ning kasutamist. Linnudirektiivi artiklite 2 ja 3 kohaselt võtavad liikmesriigid vajalikud meetmed, sealhulgas kaitsealade loomine, eelnimetatud linnuliikide arvukuse hoidmiseks tasemel, mis vastab eelkõige ökoloogilistele, teaduslikele ja kultuurilistele nõuetele, arvestades samal ajal majanduslikke ja puhkeaja veetmisega seotud vajadusi. Kihnu laidude looduskaitsealal on olulisteks kaitse-eesmärkideks mitmete linnudirektiivi I lisas nimetatud linnuliikide kaitse.

Kaitseala moodustab Vabariigi Valitsuse 2004. a 5. augusti korralduse nr 615 "Euroopa Komisjonile esitatav Natura 2000 võrgustiku alade nimekiri" lisa 1 punkti 1 alapunkti 45 kohaselt osa Pärnu lahe linnualast.

5. Määruse mõju ja rakendamiseks vajalikud kulutused

Määruse mõju on positiivne loodus- ja elukeskkonnale, aidates looduskeskkonna säilitamisega kaasa inimeste põhivajaduste ja elukvaliteedi tagamisele. Määrus aitab paremini tagada ohustatud ja haruldaste linnuliikide elupaikade ning alal esinevate elupaigatüüpide kaitse. Kehtestatav kaitsekord arvestab ala eesmärgiks olevate väärtuste kaitse vajadusi ja selle rakendamine tagab nende säilimise.

Uue kaitse-eeskirja kehtestamine aitab kaasa rahvusvaheliste kohustuste täitmisele, seega on mõju välissuhetele positiivne. Looduse mitmekesisuse ehk elurikkuse säilitamise ja suurendamise vajaduse sätestavad nii Euroopa 2020 kui ka Ressursitõhusa Euroopa tegevuskava. Sellest tulenevalt on elurikkuse vähenemise peatamiseks ja taastamiseks kinnitatud EL elurikkuse strateegia aastani 2020 (KOM(2011)2441), mis seab liikmesriigile konkreetset ja mõõdetavat eesmärgid elurikkuse (liikide ja elupaikade seisundi) parandamiseks aastaks 2020. Kinnitatav õigusakt toetab otseselt toodud eesmärkide saavutamist.

Kihnu laidude looduskaitseala territoorium on juba kogu ulatuses riikliku kaitse all, mistõttu puuduvad määruse jõustumisel olulised mõjud sotsiaalvaldkonnale, riiklikule julgeolekule, majandusele, regionaalarengule ja riigiasutuste ning kohaliku omavalitsuse korraldusele.

Vastavalt maamaksuseaduse §-le 4 kaasneb eelnõu jõustumisega kohaliku omavalitsuse maamaksutulude vähenemine. Maamaksuseaduse § 4 lõike 3 kohaselt hakkab maamaksusoodustus kehtima kaitse-eeskirja jõustumisele järgneva aasta 1. jaanuaril. Maamaksuseaduse § 4 lõike 1 punkti 11 kohaselt kaitsealade sihtkaitsevööndi maalt maamaksu ei maksta. Maamaksu laekub Kihnu vallale vähem ligikaudu 24 eurot aastas.

Vastavalt looduskaitseaduse §-le 20 võib riik kokkuleppel kinnisasja omanikuga omandada kinnisasja, mille sihtotstarbelist kasutamist ala kaitsekord oluliselt piirab, kinnisasja väärtusele vastava tasu eest. Kihnu laidude looduskaitsealal eramaid ei ole, seega maa omandamise kulusid riigi eelarvest ei teki.

Hooldamist ja taastamist vajavaid poollooduslike kooslusi kaitsealal ei esine, seega poollooduslike koosluste hooldamiseks ja taastamiseks makstavaid kulutusi ei teki.

Kuna kaitsealal eramaid ei ole, siis Natura 2000 erametsamaa toetuste maksmisega kaasnevaid kulutusi ei ole.

6. Määruse jõustumine

Käesolev määrus jõustub kümnendal päeval pärast Riigi Teatajas avaldamist.

7. Määruse vaidlustamine

Käesoleva määruse üldkorraldusele ehk haldusakti tunnustele vastavat osa on võimalik vaidlustada, esitades halduskohtumenetluse seadustikus sätestatud korras kaebuse halduskohtusse. Määruses on üldkorralduse regulatsioon suunatud asja (kinnistu) avalik-õigusliku seisundi muutmisele, hõlmates eelkõige asja kasutamist ja käsutamist reguleerivaid sätteid. Seega vastavad määruses üldkorralduse tunnustele sätted, millest tulenevad kinnisasja omanikule või valdajale õigused ja kohustused on konkreetse kinnisasjaga tihedalt seotud ning puudutavad kinnisasja kasutamist või käsutamist. Halduskohtumenetluse seadustiku § 46 lõike 1 kohaselt võib tühistamiskaebuse esitada 30 päeva jooksul kaebajale haldusakti teatavaks tegemisest arvates ja sama paragrahvi lõike 5 kohaselt kaebuse haldusakti õigusvastasuse kindlakstegemiseks kolme aasta jooksul haldusakti andmisest arvates.

8. Eelnõu kooskõlastamine

Eelnõu on kooskõlastatud teiste ministriumitega eelnõude infosüsteemi EIS kaudu. Ministriumid on kooskõlastanud eelnõude infosüsteemis EIS eelnõu vaikimisi. Vabariigi Valitsuse reglemendi § 7 lõike 4 kohaselt, kui kooskõlastaja ei ole sama paragrahvi lõigetes 1–3 sätestatud tähtaja jooksul eelnõu kooskõlastanud või jätnud seda põhjendatult kooskõlastamata, loetakse eelnõu kooskõlastatuks. Jõgeva Maavalitsus on oma 25.07.2013 kirjaga nr 3-1/2013/1101-2 esitanud mitmeid vormilisi tähelepanekuid. Kõiki Jõgeva Maavalitsuse märkusi on arvesse võetud.

Keit Pentus-Rosimannus
Keskkonnaminister